

Т.І. Жук

**Рукапісная спадчына Уладзіміра Караткевіча
ў фондах аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў
Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі**

У артыкуле даецца аналіз структуры і зместу рукапіснага архіва аднаго з самых яскравых і самабытных прадстаўнікоў беларускай літаратуры XX стагоддзя, таленавітага паэта, празаіка, публіцыста, драматурга, кінасцэнарыста, перакладчыка Уладзіміра Караткевіча.

Ключавыя словы: Цэнтральная навуковая бібліятэка ім. Я. Коласа НАН Беларусі, В.З. Караткевіч, асабісты архіў.

Т.И. Жук

**Рукописное наследие Владимира Короткевича
в фондах отдела редких книг и рукописей
Центральной научной библиотеки имени Якуба Коласа
Национальной академии наук Беларуси**

В статье дается анализ структуры и содержания рукописного архива одного из самых ярких и самобытных представителей белорусской литературы XX века талантливого поэта, прозаика, публициста, драматурга, киносценариста, переводчика Владимира Короткевича.

Ключевые слова: Центральная научная библиотека им. Я. Коласа НАН Беларуси, В.С. Короткевич, личный архив.

T.I. Zhuk

**Manuscript heritage of Vladimir Korotkevich
in funds of Department of rare books and manuscripts
of the Yakub Kolas Central scientific library
of the National Academy of Sciences of Belarus**

The article provides an analysis of the structure and content of the manuscript archive of one of the brightest and most original representatives of the Belarusian literature of the twentieth century,

a talented poet, novelist, essayist, playwright, scriptwriter, translator of Vladimir Korotkevich.

Keywords: the Yakub Kolas Central scientific library of the National Academy of Sciences of Belarus, V.S. Korotkevich, personal archive.

У адзеле рэдкіх кніг і рукаісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (ЦНБ НАН Беларусі) захоўваецца больш за 60 фондаў асабістага паходжання вядомых беларускіх вучоных, пісьменнікаў, грамадскіх і культурных дзеячаў, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё беларускай навукі і культуры, а таксама асобных каштоўных, шмат у чым унікальных гістарычных дакументаў, якія ахопліваюць храналагічны перыяд XVI–XX стагоддзяў.

Бібліятэка з'яўляецца захавальніцой рукапіснага архіва аднаго з самых яркіх і самабытных прадстаўнікоў беларускай літаратуры XX стагоддзя таленавітага паэта, празаіка, публіцыста, драматурга, кінасцэнарыста, перакладчыка, лаўрэата Літаратурнай прэміі імя І. Мележа (1983) і Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1984) Уладзіміра Сямёнавіча Караткевіча (1930–1984), якому 26 лістапада 2015 г. споўнілася 85 гадоў.

Шматграннасць таленту дазволіла У. Караткевічу заняць дастойнае месца сярод слаўтых беларускіх пісьменнікаў. Даследчыкі творчасці У. Караткевіча па праву лічаць яго заснавальнікам беларускай гістарычнай літаратуры. Па яго сцэнарыях былі зняты мастацкія і дакументальныя фільмы, пастаўлены тэатральныя спектаклі і радыёпастаноўкі. Паводле лібрэта пісьменніка кампазітарам Д. Смольскім была напісана опера «Сівая легенда», апавесць «Дзікае паляванне караля Стаха» лягла ў аснову аднайменнай оперы У. Солтана. Творы пісьменніка перакладзены на многія мовы свету.

Яшчэ пры жыцці Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч перадаў на захаванне ў ЦНБ НАН Беларусі частку сваіх рукапісаў (адпаведна ў 1970 і 1981 гг.). У асноўным гэта былі творчыя матэрыялы: аўтографы і машынапіс асобных вершаў, першага паэтычнага зборніка «Матчына душа», карэктуры зборнікаў паэзіі «Вячэрнія ветразі» і «Мая Іліяда», машынапіс і карэктура раманаў «Каласы пад сярпом тваім», «Хрыстос прызямліўся ў Гародні», «Нельга забыць», «Чорны замак Альшанскі», апавесцей, апавяданняў, навел, эсэ, п'ес, казак, сцэнарыяў, нарысаў, артыкулаў, аўтограф лібрэта

оперы «Сівая легенда», аўтабіяграфія, эракопія альбома паэтычных і празічных твораў У. Караткевіча, прысвечаных В. Краўцу. Сярод атрыманых матэрыялаў былі таксама дакументы архіва А.І. Смоліч, які захоўваўся ў сям’і Караткевічаў. Письменнік рыхтаваў да перадачы ў бібліятэку асабістую перапіску, іншыя творчыя дакументы, але не паспеў зрабіць гэта пры жыцці.

У 1990 г. даследчык жыцця і творчай дзейнасці У. Караткевіча А. Верабей перадаў у ЦНБ НАН Беларусі пісьмы пісьменніка да М. Абалы, М. Львовіч, Е. Стулпана, а таксама машынапіс рамана «Леониды не вернутся к земле» у перакладзе на рускую мову Б. Ясянецкага. У тым жа годзе прафесар Кракаўскага ўніверсітэта З. Нядзеля падараваў бібліятэцы пісьмы У. Караткевіча і яго жонкі Валянціны Браніславаўны, з якімі меў перапіску з 1971 г. і да смерці пісьменніка. Гэтыя дакументы былі апрацаваны ў 1994 годзе і склалі вопіс № 1 фонду № 11 «У.С. Караткевіч», які налічвае 283 адзінкі захавання за 1948 – 1984 гг.

У 2000 г. ад сястры пісьменніка Наталлі Сямёнаўны Кучкоўскай, руплівай захавальніцы творчай спадчыны У. Караткевіча, ЦНБ НАН Беларусі атрымала астатнюю частку архіва. Дакументы прайшлі навукова-тэхнічную апрацоўку ў 2009 годзе і склалі вопіс № 2, які налічвае 1346 адзінак захавання за 1945–2000 гг. Дакументальная спадчына Уладзіміра Караткевіча дае шырокае ўяўленне пра яго жыццёвы і творчы шлях, інтарэсы, прыхільнасці, сяброўскія сувязі, дае ўнікальную магчымасць зазірнуць у творчую майстэрню пісьменніка, прасачыць усе стадыі стварэння таго ці іншага твора ад першапачатковай задумкі да канчатковага варыянта.

У рукапісным архіве У. Караткевіча захоўваюцца чарнавыя накіды, аўтографы, машынапісы яго паэтычных твораў ад першай публікацыі вершаў на беларускай і рускай мовах «Якубу Коласу» і «Здесь будет канал» у газеце «Ленінскі прызыў» (1951, № 90), да апошняга верша «Васілю Быкаву», напісанаму 18 чэрвеня 1984 г. да 60-годдзя з дня яго нараджэння. Зборнікі вершаў «Матчына душа» (1958), «Вячэрнія ветразі» (1960), «Мая Іліяда» (1969), а таксама падрыхтаваная У. Караткевічам да друку кніга паэзіі «Быў. Ёсць. Буду», якая была выдадзена ў 1986 г. ўжо пасля смерці пісьменніка, з’яўляюцца вынікамі яго шматгадовай працы ў галіне паэзіі.

Амаль усе чарнавікі і аўтографы вершаў 1950-х гг. маюць на палях малюнку пісьменніка, што робіць іх асабліва каштоўнымі і

цікавымі. Дарэчы гэта звычка застанеца з Караткевічам да апошняга дня. Ён будзе нешта накідваць чарнілам у падарожных нататках, нават лісты заканчваць эмацыянальным малюнкам, асабліва калі не будзе хапаць слоў, каб выказаць сваё стаўленне да падзеі. Сярод вершаваных твораў у архіве захоўваюцца вельмі цікавыя, на наш погляд, аўтографы тэкстаў дароўных надпісаў і вершаў, прысвечаных юбілеям і іншым урачыстасцям сяброў, сваякоў, знаёмых, прысвечаныя ўрачам і медсёстрам лечкамісіі: «На выгнанне з лечкамісіі У. Караткевіча», «Медсёстрам Лечкомиссии в ответ на просьбу написать про них “злые стихи”», «...Калі пабач Сацішур...»; а таксама вершаваныя надпісы У. Караткевіча для фотаздымкаў, зробленых падчас адпачынку з В. Быкавым і А. Савіцкім у Піцундзе.

Шырокае прызнанне У. Караткевічу прынесла проза. У сваім інтэрв'ю «Нельга не быць гісторыкам» пісьменнік адзначыў тры твора, асабліва дарагія яму: «Каласы пад сярпом тваім», «Чазенія» і «Ладдзя распачы». У архіве захоўваецца рукапіс і падрыхтаваны да друку машынапіс рамана «Каласы пад сярпом тваім», які займае цэнтральнае месца ў творчасці У. Караткевіча, чарнавыя накіды да другой кнігі «Брань» і трэцяй кнігі рамана «Груганнё», а таксама запіска аб здачы заканчэння рамана М. Дубянецкаму ў канцы снежня 1982 г. Працуючы менавіта над гэтым раманам, у пісьме да Ларысы Геніюш ў 1964 г. пісьменнік пісаў: «Трэба было адной кнігай сказаць усё аб цэлай зямлі. Бо хто ведае, магчыма болей і не паспею. Ніхто не ведае, колькі ў яго дзён і – я толькі цяпер пачынаю разумець гэта – кожную кнігу трэба пісаць так, нібы гэта твая лепшая і апошняя»¹.

У інтэрв'ю «Любую справу рабіць хвацка» Караткевіч так апісваў пачатак працы над тым ці іншым творам: «Калі я ведаю аб чым пісаць, я ведаю і як пісаць. Таму ў мяне практычна няма чарнавікоў. Ёсць толькі накіды сюжэта. Накіды гэтыя падобныя на галаваломку, сам чорт нагу зломіць. Там усё: героі, абстаноўка, планы месца дзеяння, жыллё дзейных асоб аж да таго, што відаць з кожнага акна, падрабязныя біяграфіі герояў (яны пасля не ўвойдуць у твор, але, ведаючы іх, я ведаю, як будзе паводзіць сябе чалавек у самых складаных абставінах), манеры герояў, іхнія ўчынкі і іншыя дэталі. Абдумаю як след – сяду за стол»².

Як сведкі гэтай працы ў архіве сабраны чарнавыя накіды і задумкі сюжэтаў так і ненапісаных раманаў «Камсамольскі білет», «Фенікс», «Аршанская рошчына», аповесці «Шантаж», матэрыялы

да рамана «Чорны замак Альшанскі», першапачатковыя планы аповесцей «У снягах драмае вясна» і «Дзікае паляванне караля Стаха», накіды да аповесці «Ладдзя распачы», першая задума «Чазеніі», пачатак так і няскочанай аповесці «Крыж Аняліна» і іншыя.

Першыя «спробы пяр» у прозе пачынаючага пісьменніка захаваўся ў выглядзе агульнага шытка пад назвай «Літаратурный дневник Короткевича Владимира» з рукапісамі навелы «Рябина», апавядання «Богун-трав», артыкуламі пра А. Талстога і Ф. Багушэвіча, датаванымі 1945, 1946 і 1950 гг. і напісанымі ў асноўным на рускай мове. Да гэтага ж перыяду належаць рукапісы апавяданняў і аповесцей «Собацьа радость», «Бетховен», «Клен», «Рукі», «Девушка из Быхова» і іншыя, напісанымі як на рускай, так і на беларускай мовах. Гэтыя матэрыялы маюць паметку У. Караткевіча: «Архіў (яшчэ з ап.[ошніх] год школы і універсітэцкі)».

Для рукапісаў 1950-х гг. характэрна наяўнасць малюнкаў пісьменніка, яны спалучаюць паэзію і прозу, як напрыклад, аўтографы апавядання «Марсианин» і вершаў «...В знойных селах по летнему пусто...», «Зеленая руточка», частка з іх запісана ў шытках. Сярод творчых дакументаў – рукапісы і машынапіс з аўтарскай праўкай шматлікіх апавяданняў: «Лісты не спазняюцца ніколі», «Як звяргаюцца ідалы», «Карней – мышыная смерць», «Лятучы Галандзец», «Маленькая балерына», «Краіна Цыганія», «Дуб Крывашапкі», «Вялікі Шан Ян», «Былі ў мяне мядзведзі», «Пасмяротная гісторыя аднаго цецарука», «Здарэнне з класікай (Апавяданне – даследванне аб жаху)» і шмат іншых.

Пярэ У. Караткевіча-драматурга належаць шэраг п'ес: «Млын на Сініх Вірах», «Трошкі далей ад Месяца», «Кастусь Каліноўскі», «Званы Віцебска», «Калыска чатырох чараўніц», «Маці ўрагану». У архіве захоўваюцца аўтографы і машынапіс з аўтарскай праўкай п'ес «Трошкі далей ад Месяца», «Калыска чатырох чараўніц», прыблізны план «Набата» (першапачатковая назва «Званоў Віцебска»), заўвагі У. Караткевіча на адзін з варыянтаў згаданай п'есы, «Кастусь Каліноўскі» і афіша прэм'еры спектакля ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатры імя Я. Коласа з аўтографамі ўдзельнікаў спектакля, запіска аб задуме п'есы «Максім, Магдалена і лебедзь», чарнавыя накіды драматургічных твораў «Дзіва Юрыя пра змяну», «Містэрыя пра двух маці», «Малібог». Групу творчых матэрыялаў дапаўняюць нарысы, эсэ, сярод якіх «Зямля пад белымі крыламі», «Песні радасці, песні журбы камянёў», «Званы ў прадоннях азёр», «Вілюнюс – частка душы маёй», «Аб-

раная», «Мсціслаў – дзяментавы горад», шматлікія артыкулы, нататкі, казкі, рэцэнзіі, інтэрв'ю, выступленні.

Сведкамі кінематаграфічнай дзейнасці У. Караткевіча з'яўляюцца шматлікія варыянты сцэнарыяў мастацкіх і дакументальных фільмаў «Дзеці вялікай ракі», «Чорны замак Альшанскі», «Хрыстос прыямліўся ў Гародні», «Гнеўнае сонца», «Зямная соль», «Памяць», «Чорны дуб», «Чырвоны агат», «Рассказы из каталажки», накіды сцэнарыяў, задуманых ў 1950-я гг.: «Мои друзья – гении», «Батальон желторотых», «Нивы, колыбель наша», заяўка на напісанне сцэнарыя фільма па матывах «Слова о полку Игореве».

У справе фонду захоўваецца спіс рукапісаў, перададзеных на захаванне ў бібліятэку, які склаў сам пісьменнік, з яго вельмі цікавымі каментарыямі. Так, пра сцэнарыі «Гнеўнае сонца» ён занатаваў: «Адзін з бясконцых варыянтаў. Было іх штук 9, і кожны член рэдакц[ыйнага] Савета на кожным новым паседжанні, абмеркаванні, забываўся на папярэдняе і патрабаваў зусім процілеглага таму, што патрабаваў два тыдні назад, і сцэнар рабіўся горшы і горшы». Побач з іншымі рукапісамі ёсць такія паметы: «Рэжысёрскі сцэн[арый] «Хрыста» з маімі заўвагамі (марны лямант у пустыні)», «Інтэрв'ю з Брэсцкім тэлэбачаннем (такога не было, бо я ў напісанае за мяне ніколі не гляджу, а заўсёды імправізую: і цікавей, і жывей, і глыбей)»³.

Плённа працаваў У. Караткевіч і ў галіне мастацкага перакладу. У архіве сабраны яго пераклады на беларускую мову пазіі Г.В. Катула, У. Бранеўскага, У. Лучука, В. Мразоўскага, М. Львовіч, К. Цвейна і інш.; а таксама трагедыі А. Талстога «Цар Фёдар Іаанавіч».

Сярод студэнцкіх прац, якія захаваліся з часоў вучобы пісьменніка ў Кіеўскім дзяржаўным універсітэце, – дыпломная работа «Казка. Легенда. Паданне», навуковая праца «Анчар» А.С. Пушкіна і «дрэва смерці» в беларусском фольклоре», план главы кандыдацкай дысертацыі пра паўстанне 1863 года, канспекты лекцый па старажытнаславянскай мове. Жартаўлівыя вершы-прысвячэнні, фрагмент выступлення на студэнцкім сходзе, вельмі цікавая перапіска Караткевіча з сябрамі-студэнтамі ў выглядзе запісак даюць уяўленне пра юнацкія гады пісьменніка, выкрываюць пэўныя рысы яго вельмі няпростага характару.

Нельга не адзначыць наяўнасць у архіве вялікай колькасці запісных кніжак і блакнотаў з рабочымі запісамі і нататкамі

пісьменніка, зробленымі падчас шматлікіх вандраванняў па розных кутках Беларусі і былога Савецкага Саюза, дзённікавымі запісамі, накідамі вершаваных твораў, запісамі на памяць і інш. Дзённікавыя запісы былі апублікаваны ў 1989 г. («Полымя», № 1–3) пад назвай «У дарозе і дома. З запісных кніжак».

Асобны раздзел складаюць пераклады вершаў, раманаў, апавяданняў, аповесцей, нарысаў, эсэ, казак У. Караткевіча на рускую, украінскую, літоўскую, латышскую, польскую, чэшскую і іншыя мовы свету. Амаль усе згаданыя матэрыялы маюць рукапісныя праўкі і заўвагі Караткевіча. Што датычыцца шматлікіх заўваг і тлумачэнняў пісьменніка, зробленых на палях перакладу рамана «Чорны замак Альшанскі», то яны, відаць, маглі б з’яўляцца асобнай тэмай для даследавання. Працытуем толькі некалькі запісаў. Вось як У. Караткевіч тлумачыць ужыванне слова «гусар»: «Не надо ставить вопросительного знака. Раз пишу – значит знаю. Это не николаевские гусары, а “усары”, “хусары”, “гусары”. Первое упоминание – у Бельского под 1503 г. (и это “литовский”, белорусский вид кавалерии). В 1514 г., под Оршей, гусары были вооружены щитами и копьями. (Это тебе не “налей гусару, Тамарочка”). В XVII в. у них – латы, копье, кривая сабля, рапир или канцар (тяжелый меч) под левой ногой у седла, и еще пистолет или два. На спинах – шкуры рыси, тигра или медведя. У седла или на спине – крылья. И это не повод для зубоскальства в “Минине и Пожарском”. Во время кавалерийской атаки они жутко гудели от ветра и слабое сердцем войско иной раз бросалась наутек еще до сечи. Не надо недоумевать или посмеиваться над временем. И вообще: пишу – знаю» (падкр. У. Караткевічам)⁴.

Вельмі цікавымі з’яўляюцца адказы Караткевіча на асобныя пытанні перакладчыцы яго твораў на рускую мову В. Шчадрыной: «...Я вот (и ты, наверняка) не помню дня, дня недели, часа, когда впервые дрался (или целовался). А что чувствовал – вовек не забуду. И лицо, и обстановку. Как одет был (была) можно иногда забыть, а детали – дудки...»⁵. «...Если-б герои всё растолковывали, это был бы не роман, а сборище зануд»⁶. А каб лягчэй было растлумачыць, як галоўны герой адчыніў люк у падзямелле, У. Караткевіч зрабіў замалёўкі гэтага працэсу і занатаваў: «А вот так это. Способ для сноровистых, ибо растяпа может, так сказать...»⁷.

Сярод творчых дакументаў – дагаворы з выдавецтвамі, тэатрамі, кінастудыямі, аўтарскія заяўкі і прапановы на напісанне кніг

і сцэнарыяў, планы ненапісаных твораў, так, напрыклад, план і чарнавыя накіды даследвання пра жыццё і творчасць Г.В. Катула «Юнак з Вероны»⁸, спісак работ беларускіх мастакоў XIX ст. з паметай пісьменніка: «...Кнігу, відаць, за іншымі ўсё адно не паспею напісаць»⁹, матэрыялы, якія адклаліся падчас рэдагавання зборніка вершаў Л. Геніюш «Невадам з Нёмана».

Вельмі багатая эпістальярная спадчына пісьменніка. У архіве захоўваецца перапіска У. Караткевіча з вядомымі паэтамі і пісьменнікамі, дзеячамі культуры, сябрамі: Я. Брылём, В. Быкавым, Р. Барадуліным, Л. Геніюш, М. Лужаніным, А. Мальдзісам, Н. Мацвеевай, З. Нядзеляй, М. Абалай, Г. Крыжанавай-Брындзавой, Ф. Няўважным, Л. Панамарэнка, Ю. Гальперыным і шмат іншымі. Завяршаюць гэту групу дакументаў запіскі ўдзельнікаў творчых сустрэч з пісьменнікам у Брэсце, бібліятэцы імя Я. Купалы, ЦНБ НАН Беларусі, з супрацоўнікамі завода «Інтэграл».

Сярод біяграфічных і асабістых матэрыялаў У. Караткевіча – дакументы часоў вучобы ў Кіеўскім дзяржаўным універсітэце, працы ў Лесавічскай і Аршанскай сярэдніх школах, аўтабіяграфіі і біяграфічныя даведкі, матэрыялы святкавання 50-годдзя з дня нараджэння, спіс і змест папак літаратурнага архіва, састаўлены пісьменнікам, «фрэйдысцкі тэст», запоўнены У. Караткевічам, «меню на Вялікадзень 18 красавіка 1982 г.» жартаўлівага характару, запіс з малюнкамі закладу паміж У. Караткевічам, П. Дубашынскім і А. Памазанам на конт сузор’я Вялікая Мядзведзіца і інш.

Асобны раздзел склалі дакументы пра У. Караткевіча: рэцэнзіі, водгукі, артыкулы аб жыцці і творчай дзейнасці, вершы, прысвечаныя пісьменніку, літаратурныя пародыі, эпіграмы, успаміны, матэрыялы пра ўшанаванне памяці, якія былі сабраны ўжо пасля яго смерці Н. Кучкоўскай. Асобныя рэцэнзіі маюць рукапісныя заўвагі і каментарыі пісьменніка, часам жартаўлівыя, часам рэзкія, абураныя і разгубленыя ад неабгрунтаванай крытыкі таго ці іншага твору.

Наяўнасць у асабістым фондзе малюнкаў пісьменніка адкрываюць яшчэ адну грань яго таленту. Партрэтныя замалёўкі, малюнкi на гістарычныя тэмы, ілюстрацыі да ўласных твораў, сяброўскія шаржы выкананы алоўкам, чарнілам, тушшу. Ёсць ілюды Караткевіча, якія былі спецыяльна намаляваны на асобных аркушах і пазначаны крыптанімам «УК».

Вывяўленчыя дакументы прадстаўлены фатаграфіямі маці У. Караткевіча Надзеі Васільеўны, яго жонкі Валянціны Бранісла-

ваўны, фотаздымкамі пісьменніка юнацкіх гадоў, з бацькамі і блізкімі, з сябрамі і пісьменнікамі Я. Брылём, В. Быкавым, А. Савіцкім, В. Жыдліцкім, В. Адамчыкам, Г. Далідовічам і іншымі, накідамі партрэтаў У. Караткевіча, выкананымі рознымі асобамі алоўкам і чарнілам, сяброўскім шаржам В. Быкава, а таксама апошнімі фатаграфіямі У. Караткевіча, зробленымі падчас падарожжа па Прыпяці.

Асобна выдзелены фатаграфічныя дакументы пра ўшанаванне памяці У. Караткевіча: фотаздымкі помніка на яго магіле, помнікаў у Оршы і Віцебску, мемарыяльнай дошкі на доме ў Оршы, дзе жыў пісьменнік.

У архіве прысутнічаюць і дакументы калекцыйнага характару: брашуры, асобныя адбіткі і інш. выданні з дарчымі надпісамі, часопісныя і газетныя выразкі па пытаннях, якія цікавілі пісьменніка, асобныя нумары часопісаў і газет, аповесці, аповяданні, вершы розных аўтараў. Большасць дакументаў маюць рукапісныя паметкі У. Караткевіча.

Сярод дакументаў членаў сям'і пісьменніка – біяграфічныя матэрыялы і перапіска яго маці, жонкі, сястры. Дзякуючы Н.С. Кучкоўскай сабраны шматлікія рэчы, што могуць распавесці аб самых цікавых момантах, звязаных з жыццём і працай творцы. Яна збірала даследванні і артыкулы аб браце, фотаздымкі з мясцін, дзе быў Караткевіч, дасылала лісты людзям, якія былі звязаны з пісьменнікам, каб тыя напісалі свае ўспаміны, даслалі памятныя рэчы. Так сярод пісьмаў розных асоб, адрасаваных Н. Кучкоўскай, захоўваюцца групавыя фотаздымкі У. Караткевіча з сябрамі, арыгіналы і копіі яго лістоў, у якіх узгадваюцца неапублікаваныя творы пісьменніка, аўтографы яго вершаў і іншыя дакументы.

Літаратурная спадчына У.С. Караткевіча з'ўляецца невычэрпнай крыніцай для даследчыкаў яго жыцця і творчай дзейнасці, літаратуразнаўцаў, гісторыкаў, мовазнаўцаў, усіх тых, каго вабіць асоба і творчасць гэтага выдатнага беларускага пісьменніка. У адной з запісных кніжак Уладзімір Караткевіч запісаў: «Уласна кажучы, мне трэба было-б так і застацца кавалерам. Так было б сумленна. Таму што я любіў у жыцці толькі адну жанчыну, Беларусь...»¹⁰. І трэба дадаць, што любіў ён шчыра, самааддана, і служыў ёй усёй сваёй творчасцю і ўсім такім, на жаль, нядоўгім жыццём.

¹ ЦНБ НАН Беларусі, АРКiР. Ф. 32. Воп. 1. Адз. зах. 405. Л. 21.

² ЦНБ НАН Беларусі, АРКiР. Ф. 11. Воп. 2. Адз. зах. 404. Л. 1.

³ Справа фонда № 11 «У.С. Караткевіч» захоўваецца ў аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў сярод дакументаў службовага карыстання.

⁴ ЦНБ НАН Беларусі, АРКiР. Ф. 11. Воп. 2. Адз. зах. 527. Л. 48.

⁵ Там жа. Л. 98.

⁶ Там жа. Л. 101.

⁷ Там жа. Л. 136.

⁸ ЦНБ НАН Беларусі, АРКiР. Ф. 11. Воп. 2. Адз. зах. 423. Л. 1–9.

⁹ Там жа. Адз. зах. 477. Л. 1.

¹⁰ Там жа. Адз. зах. 494. Л. 26.

А.В. Зайцева

Книгоиздание как эпизод биографии (Николай Николаевич Фатов в 1906–1910 гг.)

Статья посвящена издательской деятельности историка русской литературы, профессора Н.Н. Фатова (1887–1961) в бытность его студентом Московского университета. Литографирование лекций стало важным эпизодом в жизни будущего профессора-литературоведа. Н.Н. Фатов оставил заметный след в истории студенческого учебного книгоиздания.

Ключевые слова: Н.Н. Фатов, Московский университет, литографированные лекции, студенческое учебное книгоиздание.

A. V. Zaytseva

Publishing activity as an event of biography (Nikolay Nikolaevich Fatov in 1906–1910)

The article describes publishing activity of the Russian literature historian professor Nikolay Fatov (1887–1961) in his student days. Lithographing lecture notes was a significant event in a life of Fatov. He made a remarkable contribution in students' educational publishing.

Keywords: N.N. Fatov, Moscow University, lithographic lecture notes, student educational book publishing.